

Samenvoeging van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn en een deel van het grondgebied van de gemeente Winsum

VOORSTEL VAN WET

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn samen te voegen tot de nieuwe gemeente Westerkwartier en een deel van het grondgebied van de gemeente Winsum aan de nieuwe gemeente Westerkwartier toe te voegen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

§ 1. Opheffing, instelling en grenswijziging van gemeenten

Artikel 1

Met ingang van de datum van herindeling worden de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn opgeheven.

Artikel 2

Met ingang van de datum van herindeling wordt de nieuwe gemeente Westerkwartier ingesteld, bestaande uit het grondgebied van de op te heffen gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn en een deel van het grondgebied van de gemeente Winsum, zoals aangegeven op de bij deze wet behorende kaart.

§ 2. Overige bepalingen

Artikel 3

Voor de nieuwe gemeente Westerkwartier wordt de op te heffen gemeente Leek aangewezen voor de toepassing van artikel 36 van de Wet algemene regels herindeling, in verband met de toepassing van de instructies en reglementen, bedoeld in dat artikel.

Artikel 4

Voor de op te heffen gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn wordt de nieuwe gemeente Westerkwartier aangewezen voor de toepassing van de volgende bepalingen van de Wet algemene regels herindeling:

- a. artikel 39, tweede lid, in verband met de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen;
- b. artikel 41, derde lid, in verband met de deelneming aan gemeenschappelijke regelingen;
- c. artikel 45, tweede lid, in verband met de overgang van rechten en verplichtingen in verband met de voorziening van drinkwater, elektriciteit en gas.

Artikel 5

Met ingang van de datum van herindeling vervallen in de bijlage bij artikel 8 van de Wet veiligheidsregio's, onder Groningen, 'Grootegast,' 'Leek,' 'Marum,' en ', Zuidhorn' en wordt in de alfabetische rangschikking ingevoegd: Westerkwartier,.

Artikel 6

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Kaart, genoemd in artikel 2

Samenvoeging van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn en een deel van het grondgebied van de gemeente Winsum

Memorie van toelichting

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel betreft de vrijwillige samenvoeging van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn tot de nieuwe gemeente Westerkwartier. De nieuwe gemeente zal ruim 62.000 inwoners tellen en een oppervlakte hebben van 369 km². De beoogde datum van herindeling is 1 januari 2019.

Aanleiding voor het wetsvoorstel is het herindelingsadvies van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn en Winsum, voorzien van een positieve zienswijze van de provincie Groningen.¹ De gemeente Winsum is in het herindelingsproces betrokken vanwege de beoogde overgang van een deel van haar grondgebied (de kernen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd) naar de nieuwe gemeente Westerkwartier.

In het volgende hoofdstuk worden de voorgeschiedenis en totstandkoming van het herindelingsadvies beschreven. Hoofdstuk 3 bevat de uitkomsten van de toets van het herindelingsadvies aan het vigerende Beleidskader gemeentelijke herindeling 2013. De financiële consequenties van de herindeling komen in hoofdstuk 4 aan de orde. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de herindelingsverkiezingen, de naam van de nieuwe gemeente en de toepasselijkheid van de Wet raadgevend referendum.

2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies

2.1. Voorgeschiedenis

De gemeenten in de provincie Groningen oriënteren zich al enige jaren op de vraag hoe zij hun bestuurskracht het effectiefst kunnen versterken en wat dat betekent voor hun bestuurlijke toekomst. In de periode van 2006 tot en met 2008 hebben de meeste Groninger gemeenten hun bestuurskracht laten onderzoeken. Naar aanleiding van de uitkomsten van deze onderzoeken hebben de betreffende gemeenten geprobeerd de gebleken bestuurskrachtproblemen te ondervangen door het inrichten van diverse samenwerkingsverbanden in zogeheten 'clusters'. De gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn besloten om op intensievere wijze de samenwerking met elkaar aan te gaan. Deze samenwerking beperkte zich in eerste instantie tot bedrijfsvoeringsaspecten, maar later werd ook op meer beleidsinhoudelijke thema's de samenwerking gezocht.

¹ Vanwege de omvang zijn het herindelingsadvies en de zienswijze van de provincie niet als bijlagen bij de memorie van toelichting opgenomen. Deze stukken zijn na indiening van het wetsvoorstel te raadplegen via rijksoverheid.nl.

Eind september 2011 namen provinciale staten een motie aan waarin gedeputeerde staten werden opgeroepen visie en beleid te ontwikkelen voor de ideale gemeentelijke indeling over een tijdsbestek van drie à vijf jaar, en het resultaat hiervan binnen een halfjaar aan provinciale staten te doen toekomen. Op het moment dat deze motie werd aangenomen was de Vereniging van Groninger Gemeenten (VGG) reeds voorbereidingen aan het treffen voor de zogeheten clusterevaluaties voor 2012. Doel van de clusterevaluaties was na te gaan in hoeverre de clustervorming had geleid tot de noodzakelijke bestuurskrachtversterking en in hoeverre deze clustervorming toekomstbestendig was. Omdat de strekking van de motie van provinciale staten op onderdelen een overlap vertoonde met de geplande clusterevaluaties, besloten de provincie en de VGG een gezamenlijk vervolgproces vorm te geven. Dit proces resulteerde in een ontwerpvisie en het rapport 'Vlekkenkaart provincie Groningen'. Doel van de vlekkenkaart was inzicht bieden in de fysisch-geografische, historische, ruimtelijke, economische, sociale en bestuurlijke verbanden binnen de provincie Groningen. De clusterevaluaties, vlekkenkaart en ontwerpvisie fungeerden als input voor de door de provincie en de VGG ingestelde visitatiecommissie Bestuurlijke Toekomst Groningen, die op 28 februari 2013 haar rapport 'Grenzeloos Gunnen' presenteerde. In dit rapport werd geconcludeerd dat een herindeling van de gemeenten in de provincie Groningen onontkoombaar is. De visitatiecommissie adviseerde onder meer om de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn samen te voegen tot een nieuwe gemeente 'Westerkwartier'.

De vier gemeenteraden in het Westerkwartier hebben in mei 2013 het rapport van de visitatiecommissie besproken. De gemeenten constateerden grote opgaven, onder meer op het gebied van het sociaal domein, economie en werkgelegenheid, die vragen om een versterking van de bestuurskracht. Deze constatering vormde de basis voor de gesprekken over een samenvoeging van de vier gemeenten.

Grenswijziging Winsum en Zuidhorn (Middag-Humsterland)

Het Nationaal Landschap 'Middag-Humsterland' (een gebied van 5.344 hectare) is sinds de gemeentelijke herindelingen van 1 januari 1990 verdeeld over de gemeente Zuidhorn en de gemeente Winsum.² Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 werd in de coalitieakkoorden van beide colleges opgenomen dat de inwoners van Middag-Humsterland zich in het geval van een herindeling zouden mogen uitspreken over de bestuurlijke toekomst van het gebied. In deze raadpleging zou aan de inwoners de vraag worden voorgelegd of het gebied in zijn geheel onder één gemeente zou moeten vallen en zo ja, of dit dan de nieuwe gemeente Westerkwartier of de nieuwe gemeente Het Hogeland (samenvoeging van de gemeenten Bedum, De Marne, Eemsmond en Winsum) zou moeten zijn. De raadpleging is in november 2016 gehouden. De uitkomst was dat een ruime meerderheid (76%) van mening was dat het gebied na de herindeling in één gemeente moest komen te liggen, waarvan 92% een voorkeur aangaf voor de nieuw te vormen gemeente Westerkwartier. De raden van Winsum en Zuidhorn besloten vervolgens op respectievelijk 6 en 7 december 2016 unaniem dat de kernen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd (1.573 inwoners) naar de nieuw te vormen gemeente Westerkwartier over zullen gaan.

2.2. Totstandkoming herindelingsadvies

In juni 2015 werd ten behoeve van de besluitvorming door de raden van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn een 'raadsgroep' ingesteld. Deze raadsgroep, waarin iedere fractie uit de vier gemeenteraden met één lid is vertegenwoordigd, heeft tot taak de vier gemeenteraden te adviseren bij hun besluitvorming over zaken die verband houden met de herindeling in het Westerkwartier.

² De kernen Oldehove, Niehove, Saaksum en Den Ham vallen sinds de gemeentelijke herindeling van 1990 onder de gemeente Zuidhorn en de kernen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd (de voormalige gemeente Ezinge) onder de gemeente Winsum.

In november 2015 namen de raden het principebesluit om per 1 januari 2019 samen te gaan in de nieuwe gemeente Westerkwartier. Vervolgens hebben de raden in maart 2016 een kadernotitie vastgesteld, die de basis vormt voor de strategische visie waarin is weergegeven hoe de nieuwe gemeente eruit moet komen te zien.

Voor de zomer van 2016 werd het concept-herindelingsontwerp via het internet openbaar gemaakt, waarna een digitale enquête is gehouden onder 5.000 inwoners van de toekomstige gemeente. Ook zijn er twee bewonersbijeenkomsten gehouden waarin inwoners hun visie over de voorgenomen herindeling naar voren konden brengen en aan konden geven welke thema's zij van belang achten voor het verdere proces.

Het herindelingsontwerp werd uiteindelijk in januari 2017 vastgesteld door de raden van Grootegast, Leek, Marum, en Zuidhorn en door de raad van Winsum in verband met de grenswijziging. Vervolgens heeft het herindelingsontwerp in de periode van 23 januari 2017 tot 21 maart 2017 ter inzage gelegen bij de balies van de vijf gemeentehuizen en is het gepubliceerd op de gemeentelijke websites. Daarnaast is het herindelingsontwerp naar de buurgemeenten gezonden met verzoek een zienswijze te geven. Van de omliggende gemeenten zijn uitsluitend ondersteunende reacties ontvangen (zie ook § 3.1.3).

Op 24 mei 2017 hebben de raden van Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn het herindelingsadvies vastgesteld. De raad van Winsum had reeds op 18 mei 2017 ingestemd met het advies. Op 20 juni 2017 hebben gedeputeerde staten van de provincie Groningen een positieve zienswijze op het herindelingsadvies gegeven.

3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling

Het herindelingsadvies is getoetst aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling van 2013 (verder: Beleidskader).³ Volgens het Beleidskader dienen herindelingsadviezen aan de volgende criteria te worden getoetst: draagvlak, interne samenhang, bestuurskracht, evenwichtige regionale verhoudingen en duurzaamheid.

3.1. Draagvlak

3.1.1. Lokaal bestuurlijk draagvlak

De herindeling is door de gemeenten Grootegast, Leek, Marum, en Zuidhorn zelf geïnitieerd en steunt op groot politiek draagvlak. Dit blijkt onder meer uit de stemverhoudingen bij de vaststelling van het herindelingsadvies. De gemeenteraden van Leek en Zuidhorn hebben het herindelingsadvies unaniem vastgesteld en de raden van Grootegast (10 voor, 5 tegen) en Marum (13 voor, 2 tegen) hebben het advies met een overtuigende meerderheid aangenomen. Ook voor de grenswijziging waarmee de kernen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd aan de nieuw te vormen gemeente worden toegevoegd, bestaat bestuurlijk draagvlak: het herindelingsadvies werd in de raad van Winsum op 18 mei 2017 met algemene stemmen aangenomen. De beoogde samenvoeging kan derhalve rekenen op een breed lokaal bestuurlijk draagvlak.

3.1.2. Maatschappelijk draagvlak

³ Kamerstukken II 2012/13, 28 750, nr. 53.

Een gemeentelijke herindeling is een ingrijpende verandering voor inwoners, bedrijven, instellingen en de bestuurlijke omgeving van gemeenten. Daarom verlangt het kabinet dat de mate van maatschappelijk draagvlak voor de herindeling kenbaar wordt gemaakt in het herindelingsadvies. Uit het herindelingsadvies blijkt dat de gemeente Marum al sinds 2011 actief het gesprek voert met inwoners over de bestuurlijke toekomst van de gemeente. Voordat de raad van Marum op 20 juni 2011 de keuze voor een herindeling maakte, heeft de gemeente haar inwoners uitgebreid geconsulteerd. Zo werd een informatieavond voor inwoners, raadsleden, ondernemers en belangengroepen gehouden en werden 'dorpsrondes' georganiseerd, waarin aan de hand van stellingen over de bestuurlijke toekomst gediscussieerd kon worden. Uit de bijeenkomsten en andere respons is nadrukkelijk naar voren gekomen dat de inwoners voorstander zijn van een samenvoeging die leidt tot de instelling van de gemeente Westerkwartier.

Na het verschijnen van het rapport 'Grenzeloos Gunnen' in 2013 zijn ook de gemeenten Grootegast, Leek en Zuidhorn gestart met het raadplegen van hun inwoners. Op 10 april 2013 vond in de gemeente Leek een informatieavond plaats over de voorgenomen herindeling, waarbij eveneens ruimte was voor debat. Ook is de herindeling in gesprekken met dorpsverenigingen aan de orde geweest.

In de gemeente Grootegast werd op 10 april 2013 een rondetafelconferentie gehouden. Tijdens deze bijeenkomst zijn inwoners en vertegenwoordigers van dorpsbelangenverenigingen met raadsleden in gesprek gegaan over de voor- en nadelen van herindeling. Een groot deel van de aanwezigen bleek voorstander te zijn van de onderhavige samenvoeging.

Voor de gemeente Zuidhorn vormde het rapport 'Grenzeloos Gunnen' aanleiding om met de inwoners in gesprek te gaan over de bestuurlijke toekomst van de gemeente. Hierbij werden drie varianten voorgelegd: een herindeling, een ambtelijke fusie of het intensiveren van de intergemeentelijke samenwerking. Van de aanwezigen was 22 procent voor een ambtelijke fusie, 32 procent voor het intensiveren van de intergemeentelijke samenwerking en 46 procent voor een gemeentelijke herindeling. Hoewel geen van de varianten een meerderheid kreeg, bestond voor een herindeling het meeste draagvlak.

Na het principebesluit tot herindeling (november 2015) hebben de gemeenten gezamenlijk diverse activiteiten ontplooid om de inwoners van de toekomstige gemeente te informeren over en te betrekken bij de voorbereidingen van de herindeling. Het informeren van de inwoners vond plaats via een speciaal daarvoor ingerichte herindelingswebsite en via de lokale media. Het betrekken van de inwoners gebeurde door middel van enquêtes, inwonersavonden en een online burgerpanel. In deze periode werd ook de volksraadpleging over de bestuurlijke toekomst van het gebied Middag-Humsterland gehouden (zie § 2.1).

Van 23 januari 2017 tot en met 20 maart 2017 heeft het herindelingsontwerp ter inzage gelegen bij de gemeentehuizen van Grootegast, Leek, Marum, Zuidhorn en Winsum. Ook kon het ontwerp worden ingezien op de gemeentelijke websites en rijksoverheid.nl. Via de gemeentelijke websites en de regionale media (Dagblad van het Noorden en de Streekkrant) werd publiciteit gegeven aan de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze.

Van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen is in totaal 14 keer gebruik gemaakt. Van deze 14 zienswijzen waren er 11 afkomstig van inwoners en 3 afkomstig van maatschappelijke organisaties. In een aantal van de zienswijzen gaven inwoners aan het gevoel te hebben niet (voldoende) geraadpleegd te zijn. De inhoud van de ontvangen zienswijzen gaf geen aanleiding tot aanpassingen in het herindelingsadvies.

3.1.3. Regionaal bestuurlijk draagvlak

Alle omliggende gemeenten zijn aangeschreven met het verzoek om een zienswijze op het herindelingsontwerp te geven. Omdat er bij de buurgemeenten geen aanleiding werd gezien om specifieke aandachtspunten voor de herindeling mee te geven, zijn er geen formele zienswijzen ingediend. Wel heeft een aantal gemeenten informeel instemmend gereageerd.⁴ Er is derhalve sprake van een breed regionaal draagvlak voor de onderhavige herindeling.

⁴ Omdat dit geen inhoudelijke zienswijzen betreffen, zijn deze reacties van de omliggende gemeenten niet opgenomen in de nota van zienswijzen bij het herindelingsadvies.

3.2. Interne samenhang

De gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn behoren van oudsher, samen met de kernen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd van de gemeente Winsum, tot het gewest 'Westerkwartier'. Het gebied kent een duidelijke afbakening door de geografische grenzen met de provincies Friesland en Drenthe aan de ene kant en het natuurlijk vaarwater 'het Reitdiep' aan de andere kant.

Het Westerkwartier omvat 41 dorpen, met inwoners die hechten aan gemeenschapszin en die een sterke band hebben met het omliggend gebied. Voor bovenlokale voorzieningen zijn de inwoners vooral gericht op de steden Groningen en Drachten. Inwoners van het Westerkwartier zijn van nature gewend om kleine gemeenschappen te vormen met een grote mate van zelfredzaamheid. De structuurkenmerken van de vier gemeenten komen sterk overeen: zowel op agrarisch gebied als op het gebied van toerisme en het bedrijfsleven zijn de gemeenten economisch vergelijkbaar. De vier gemeenten hebben daarnaast gemeenschappelijke maatschappelijke en ruimtelijke gebiedsopgaven en werken al langere tijd samen op het terrein van het sociaal domein, de ruimtelijke ordening, onderwijs en bedrijfsvoering.

De samen te voegen gemeenten hebben, met inbreng van de inwoners, een strategische visie opgesteld waarin onder meer is opgenomen hoe de interne samenhang binnen die nieuwe gemeente versterkt kan worden. Zo is er de ambitie om de dienstverlening op dorpsniveau te organiseren en te werken met 'dorpencoördinatoren'. Hierdoor zal de nieuwe gemeente naar verwachting ook in de toekomst goed in staat zijn om te weten wat zich in de kernen afspeelt. De gemeenten zijn voornemens om de dienstverlening in de gehele nieuwe gemeente laagdrempelig te organiseren zonder een fysiek gemeentehuis in de klassieke zin van het woord.

3.3. Bestuurskracht

De vier gemeenten werken al geruime tijd samen en deze samenwerking heeft uitgewezen dat de schaal van de vier gemeenten gezamenlijk in deze regio de optimale schaal is om de inhoudelijke opgaven naar behoren aan te kunnen. Door onder meer onvermijdelijke lokale (politiek-bestuurlijke) verschillen en cultuurverschillen tussen de vier ambtelijke organisaties levert samenwerking alleen niet de vereiste bestuurskracht op. De herindeling van de vier gemeenten zal leiden tot een gemeente met een schaal van ruim 62.000 inwoners die voldoende toegerust zal zijn om haar inhoudelijke opgaven goed te kunnen uitvoeren.

De provincie is met de betrokken gemeenten van oordeel dat met deze herindeling een gemeente ontstaat die duurzaam in staat is haar maatschappelijke opgaven op te pakken en haar wettelijke taken adequaat te vervullen. Daar komt bij dat het Nationaal Landschap Middag-Humsterland door de beoogde grenswijziging tussen de gemeenten Winsum en het Westerkwartier onder één lokaal bestuur wordt gebracht. Hierdoor kunnen gebiedsopgaven en andere opgaven beter integraal worden opgepakt dan in de twee afzonderlijke gemeenten het geval is. Al met al kan dan ook worden geconcludeerd dat met de vorming van de gemeente Westerkwartier een bestuurskrachtige gemeente zal ontstaan die duurzaam in staat zal zijn haar taken op een adequate wijze uit te voeren.

3.4. Evenwichtige regionale verhoudingen

De vorming van de nieuwe gemeente Westerkwartier staat niet op zichzelf: in vrijwel de hele provincie Groningen is sprake van bestuurlijke opschaling als gevolg van het advies 'Grenzeloos Gunnen' van de visitatiecommissie Bestuurlijke Toekomst Groningen (zie ook § 2.1). Wat betreft schaalgrootte zal Westerkwartier vergelijkbaar zijn met de gemeente Midden-Groningen (die ontstaat per 1 januari 2018). Aldus ontstaan aan weerszijden van de gemeente Groningen twee gelijkwaardige, bestuurskrachtige gemeenten. De vorming van de gemeente Westerkwartier zal geen belemmering vormen voor de ontwikkeling van de omliggende gemeenten. Het toekomstperspectief van – deels nog te vormen – omliggende Groninger gemeenten wordt eerder versterkt doordat de verhoudingen in de provincie overzichtelijker worden en er een betere balans ontstaat tussen de stad Groningen en het Ommeland. Tevens heeft de samenvoeging minder bestuurlijke drukte in de samenwerkingsverbanden tot gevolg.

Ook aan de andere kant van de provinciegrens zal de voorgenomen samenvoeging niet leiden tot onevenwichtige regionale verhoudingen. De nieuwe gemeente grenst aan de Friese gemeenten Dongeradiel en Kollumerland c.a. die op dit moment ook een herindelingstraject volgen. Verder grenst de gemeente aan de Friese gemeenten Achtkarspelen, Opsterland en Smallingerland. Er is vanuit het Westerkwartier weinig tot geen oriëntatie op deze Friese gemeenten. Mede vanwege de geografische ligging bestaat er van oudsher een samenwerkingsrelatie tussen de gemeente Leek en de aangrenzende Drentse gemeente Noordenveld. Met een omvang van 62.000 inwoners zal de gemeente Westerkwartier in vergelijking met de gemeente Noordenveld tweemaal zo groot zijn. Door geen van de betrokken gemeenten wordt dit echter als een belemmering voor de toekomstige samenwerking gezien. Met Noordenveld is afgesproken dat eventuele samenwerking vanuit inhoudelijke opgaven en de oriëntatie van inwoners van beide gemeenten tot stand komt.

3.5. Duurzaamheid

De schaal van ruim 62.000 inwoners stelt de nieuwe gemeente duurzaam in staat om haar sociaal-maatschappelijke en ruimtelijk-economische opgaven aan te kunnen. Deze schaal stelt de gemeente in staat een evenwichtige positie in te nemen tussen enerzijds regionale opgaven en anderzijds het borgen van betrokkenheid en participatie van inwoners binnen de gemeente. Daarnaast past de nieuw te vormen gemeente goed binnen de brede ontwikkeling van bestuurlijke opschaling in de provincie Groningen. Het ligt daarom niet in de lijn der verwachting dat de nieuwe gemeente binnen afzienbare tijd opnieuw in een herindelingsdiscussie betrokken raakt.

3.6. Conclusies toets beleidskader

Uit het voorgaande blijkt dat het voorstel in ruime mate voldoet aan de criteria van het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2013. De voorgestelde herindeling kan rekenen op brede steun van de raden van de betrokken gemeenten en kan tevens rekenen op voldoende maatschappelijk draagvlak. Daarnaast bestaat er breed bestuurlijk draagvlak bij de omliggende gemeenten en de provincie, zoals ook blijkt uit de zienswijze van gedeputeerde staten. Met de samenvoeging wordt een robuuste en duurzame gemeente gevormd, die past binnen de bredere ontwikkelingen in de bestuurlijke organisatie van de provincie Groningen.

4. Financiële aspecten

Op basis van het door de provincie Groningen gevoerde financieel toezicht op grond van de Gemeentewet constateert de provincie dat de betrokken gemeenten een sober en degelijk financieel beleid voeren. Waar nodig worden tijdig maatregelen genomen om blijvend met een structureel sluitende begroting te kunnen werken. Dit heeft er de afgelopen jaren toe geleid dat de gemeenten consequent een structureel en reëel sluitende (meerjaren)begroting hadden.

Naar verwachting zal de algemene uitkering aan de nieuwe gemeente Westerkwartier ongeveer € 0,6 miljoen hoger zijn dan de som van de algemene uitkeringen die de gemeenten zonder samenvoeging zouden ontvangen. Dat komt vooral door de grenswijziging waarmee de kernen Ezinge, Feerwerd en Garnwerd (1.573 inwoners) aan de nieuwe gemeente worden toegevoegd. Voorts wordt een afname van de kosten verwacht. Die betreft onder meer besparingen op bestuurskosten (raad, college, griffie, rekenkamer en gemeentesecretaris).

Op grond van de maatstaf herindeling krijgen de gemeenten voor de kosten om de samenvoeging te realiseren (ook wel aangeduid als frictiekosten) een uitkering uit het gemeentefonds van € 16.948.114. De eerste betaling vindt plaats in het jaar voorafgaande aan de herindeling.

5. Overige aspecten

5.1. Uitstel raadsverkiezingen en verlenging zittingsduur raden

Bij een wijziging van de gemeentelijke indeling vinden tussentijdse raadsverkiezingen plaats (artikel 52 Wet algemene regels herindeling (Wet arhi)). In dit geval dienen tussentijdse raadsverkiezingen te worden gehouden voor de raad van de nieuwe gemeente Westerkwartier. De gemeente Leek is als de naar inwonertal grootste betrokken gemeente belast met het organiseren van de verkiezingen (artikel 52 Wet arhi). Naar verwachting vinden de verkiezingen plaats op woensdag 21 november 2018 (artikel 55, tweede lid, Wet arhi).

Om te voorkomen dat in de betrokken gemeenten in 2018 tweemaal raadsverkiezingen plaatsvinden, worden de reguliere raadsverkiezingen van maart 2018 in deze gemeenten overgeslagen en wordt de zittingsduur van de zittende raadsleden verlengd tot de datum van herindeling (artikelen 56a en 56b Wet arhi). De eerste reguliere raadsverkiezingen in de gemeente Westerkwartier zijn die van maart 2022. Dat betekent dat de raad die bij de herindelingsverkiezingen wordt gekozen drie jaar en drie maanden zitting zal hebben.

Indien deze herindelingswet onverhoopt niet uiterlijk op donderdag 20 september 2018 in werking is getreden, zullen in november 2018 in plaats van herindelingsverkiezingen alsnog reguliere raadsverkiezingen plaatsvinden voor de vier betrokken gemeenten (artikel 56d Wet arhi).

5.2. Naamgeving

De naam van de nieuwe gemeente is 'Westerkwartier'. De naam Westerkwartier is volgens de huidige gemeenten ingeburgerd en cultuurhistorisch ingeslepen, en duidt vrij precies aan om welk deel van de provincie Groningen het gaat. Vanwege de vanzelfsprekendheid van de nieuwe gemeentenaam is door de gemeenten geen aanleiding gezien om een naamgevingstraject te starten.

5.3. Inwerkingtreding en Wet raadgevend referendum

Het wetsvoorstel treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, waarna de herindeling ingaat op de eerstvolgende 1 januari (artikel 1, eerste lid, onder h, Wet arhi). De beoogde datum van herindeling is 1 januari 2019. In verband met de wettelijke termijnen voor de voorbereiding van de herindelingsverkiezingen dient de herindelingswet uiterlijk op donderdag 20 september 2018 in werking te treden. Als dat niet gebeurt, vinden in november 2018 geen herindelingsverkiezingen maar reguliere raadsverkiezingen plaats (zie § 5.1).

Deze herindelingswet is referendabel in de zin van de Wet raadgevend referendum (Wrr). In het koninklijk besluit waarbij de inwerkingtreding geregeld wordt, zal rekening worden gehouden met de termijnen van de Wrr.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk